ECLI:LV:AT:2025:0710.C33482520.17.S

Lieta Nr. C33482520, SKC-13/2025

Civillietu departaments

Latvijas Republikas Senāts

SPRIEDUMS

Rīgā 2025.gada 10.jūlijā

Senāts šādā sastāvā: senatore referente Zane Pētersone, senatori Kaspars Balodis un Marika Senkāne

izskatīja rakstveida procesā civillietu /Persona A/ prasībā pret /Persona C/ par dāvinājuma līguma un aizdevuma līguma atzīšanu par simulatīviem darījumiem pirkuma līguma aizsegšanai, līgumu atzīšanu par spēkā neesošiem un īpašuma tiesību uz nekustamo īpašumu nostiprināšanu zemesgrāmatā sakarā ar /Persona A/ kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas 2023.gada 7.marta spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] /Persona A/ 2020.gada 3.septembrī cēla tiesā prasību pret /Persona C/, prasību 2020.gada 18.septembrī precizējot un tās galīgajā redakcijā lūdzot:

1) atzīt par simulatīviem un spēkā neesošiem no noslēgšanas dienas /Persona A/ un /Persona C/ 2010.gada 20.septembrī noslēgtos dāvinājuma un aizdevuma līgumus;

2) atzīt, ka /Persona A/ un /Persona C/ 2010.gada 20.septembrī noslēdza nekustamā īpašuma /Adrese A/ (kadastra Nr. /numurs/) 16/25 domājamo daļu pirkuma līgumu ar pirkuma maksu 29 820,80 lati jeb 42 431,18*euro*, un atbilstoši tam grozīt ierakstus Jūrmalas pilsētas zemesgrāmatas nodalījumā Nr. /numurs A/ par /Persona C/ īpašuma tiesību uz 16/25 domājamām daļām iegūšanas tiesisko pamatu;

3) atzīt par spēkā neesošu /Persona A/ un /Persona C/ 2010.gada 20.septembrī noslēgto nekustamā īpašuma /Adrese A/ (kadastra Nr. /numurs/) 16/25 domājamo daļu pirkuma līgumu;

4) nostiprināt Jūrmalas pilsētas zemesgrāmatas nodalījumā Nr. /numurs A/ /Persona A/ īpašuma tiesības uz nekustamā īpašuma /Adrese A/ (kadastra Nr. /numurs/) 16/25 domājamām daļām, nosakot /Persona A/ pienākumu atmaksāt /Persona C/ faktiski saņemto pirkuma maksas daļu 27 352,30 latus jeb 38 918,82*euro*;

5) piedzīt no /Persona C/ labā tiesāšanās izdevumus.

Prasības pieteikumā norādīti šādi apstākļi.

[1.1] /Persona A/ piederēja 16/25 domājamās daļas no nekustamā īpašuma /Adrese A/ (kadastra Nr. /numurs/), kas sastāv no zemesgabala 938 m^2platībā un trīs dzīvojamām ēkām (saskaņā ar inventarizācijas dokumentiem liters Nr. 1, 3 un 4), pamatojoties uz 1998.gada 1.jūlija pirkuma līgumu, ko apliecina ieraksts Rīgas rajona tiesas Jūrmalas pilsētas zemesgrāmatas nodalījumā Nr. /numurs A/.

Pamatojoties uz 2008.gada 18.marta mantojuma apliecību, /Persona A/ domājamā daļa nekustamajā īpašumā /Adrese A/, palielinājās, un zemesgrāmatā tika reģistrētas viņas īpašuma tiesības uz 91/100 domājamo daļu no nekustamā īpašuma.

[1.2] /Persona A/ sev piederošās 16/25 domājamās daļas no nekustamā īpašuma /Adrese A/, 2007.gada 13.jūnijā ieķīlāja AS „DnB NORD Banka", lai nodrošinātu savu saistību, kas izriet no 2007.gada 10.maija kredīta līguma un tā 2007.gada 13.jūnija grozījumiem. Hipotēka nostiprināta par summu 20 381,32 lati jeb 29 000*euro*.

[1.3] Ar Jūrmalas pilsētas tiesas 2009.gada 5.oktobra lēmumu no /Persona A/ AS „DnB NORD Banka" labā piedzīts parāds 23 278,79 lati jeb 33 122,73*euro*.

Tika uzsākta izpildu lieta, kuras ietvaros, ievērojot hipotēkas nedalāmības principu, 2009.gada 16.novembrī zemesgrāmatā nostiprināta piedziņas atzīme uz visām prasītājai piederošajām domājamām daļām no nekustamā īpašuma un uzsākta piedziņas vēršana uz nekustamo īpašumu.

[1.4] Tā kā nekustamais īpašums bija vienīgā /Persona A/ dzīvesvieta, kuras kopējā vērtība ievērojami pārsniedza parādsaistību apmēru, /Persona A/, lai saglabātu mājokli, meklēja potenciālo pircēju 27/100 domājamajām daļām no nekustamā īpašuma, kas atbilst ēkai ar literu Nr. /numurs/ /Adrese A/, un tai pieguļošajai zemesgabala daļai.

Viņa 2010.gada 8.jūlijā noslēdza līgumu ar SIA „Possesso", piešķirot tai tiesības organizēt ar pārdošanu saistītos pasākumus un piedāvāt pārdošanai īpašumu par 58 000*euro*. /Persona A/ apņēmās samaksāt SIA „Possesso" starpniecības atlīdzību 5000*euro*, ja domājamās daļas tiks pārdotas SIA „Possesso" piesaistītam pircējam.

[1.5] SIA „Possesso" portālā*www.ss.lv*ievietoja sludinājumu. Uz to atsaucās /Persona C/, kurš piedāvāja citus norēķinu veidus, slēpjot pirkumu, lai varētu apiet pārējo kopīpašnieku pirmpirkuma tiesības. Tā kā /Persona C/ piedāvājumi bija nedroši un negarantēja prasītājai naudas saņemšanu, SIA „Possesso" pārstāve, kura piedalījās sarunās, noraidīja atbildētāja piedāvājumus.

[1.6] /Persona C/, saprotot prasītājas bezizejas stāvokli gaidāmās izsoles dēļ, sazinājās ar /Persona A/ personīgi, apejot SIA „Possesso" pārstāvi, un piedāvāja iegādāties 16/25 jeb 64/100 domājamās daļas no nekustamā īpašuma uz viņa noteikumiem apmaiņā pret parāda dzēšanu izpildu lietā. Proti, /Persona C/ ierosināja pirkumu noformēt kā dāvinājumu, bet pirkuma maksas nodošanas vietā samaksāt /Persona A/ parādu zvērinātam tiesu izpildītājam un pārskaitīt nelielu naudas summu /Persona A/, darījumu noformējot kā aizdevumu, ko apņēmās no viņas atpakaļ neprasīt. /Persona C/ arī uzstāja, lai darījumu noformēšanā netiek iesaistīta SIA „Possesso".

[1.7] Tā kā tuvojās izsole, kuras rezultātā prasītāja varēja palikt bez mājokļa, un /Persona C/ bija vienīgais interesents, /Persona A/ neredzēja citu iespēju, kā piekrist /Persona C/ nosacījumiem. /Persona A/ un /Persona C/ 2010.gada 20.septembrī parakstīja dāvinājuma līgumu par 16/25 domājamo daļu no nekustamā īpašuma /Adrese A/, atsavināšanu /Persona C/, kā arī aizdevuma līgumu par to, ka /Persona C/ piešķir /Persona A/ 29 820,80 latus jeb 42 431,18*euro*, no kuriem 36 739,69 *euro* pārskaita zvērinātam tiesu izpildītājam parāda segšanai izpildu lietā un 4000 latus jeb 5691,49 *euro* pārskaita prasītājai.

Abu līgumu projektus sagatavoja atbildētāja jurists, maksimāli nodrošinot atbildētāja intereses. Darījums tika sagatavots vienas dienas laikā, acīmredzot, lai neļautu prasītājai pienācīgi iepazīties ar līgumu projektiem un saņemt neatkarīga jurista palīdzību. Situāciju pasliktināja tas, ka prasītāja neprot valsts valodu tādā līmenī, lai saprastu sarežģītus juridiskus dokumentus.

Atbildētājs rīkojās ļaunprātīgi, uzspiežot prasītājai simulatīvus darījumu noteikumus, lai iegūtu gan prasītājas īpašumu, gan apietu kopīpašnieku pirmpirkuma tiesības, gan arī pēc tam atgūtu par nekustamā īpašuma 16/25 domājamām daļām prasītājai samaksāto pirkuma maksu. Proti, dāvinājuma līgums noslēgts, notāram pārliecinoties vienīgi par parakstu īstumu, un tas slēgts atlīdzības nozīmē, lai tas nebūtu atsaucams rupjas nepateicības dēļ. Aizdevuma līgums noslēgts notariālā akta formā, lai /Persona C/ varētu vēlāk atgūt /Persona A/ samaksātos naudas līdzekļus saistību bezstrīdus piespiedu izpildes kārtībā. Arī aizdevuma līgumā iekļautais 10

dienu samaksas termiņš un nokavējuma procenti 0,5 % no neatmaksātās aizdevuma summas ir nesamērīgi, zinot, ka /Persona A/ nevarēs tos laikus samaksāt. Turklāt atbildētājs panāca prasītājas vienīgā padomdevēja – SIA „Possesso" – atstatīšanu no darījuma procesa.

[1.8] Aizdevuma līgumu /Persona C/ izpildīja daļēji, 2010.gada 28.oktobrī pārskaitot zvērinātam tiesu izpildītājam 36 848,54*euro*, bet /Persona A/ piecos maksājumos pārskaitot 1455 latus jeb 2070,28*euro*.

/Persona C/ pilnībā pārtrauca atlikušās aizdevuma summas izmaksu 2010.gada 24.novembrī, kad zemesgrāmatā tika nostiprinātas viņa īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu. Turklāt viņš 2010.gada 29.decembrī nosūtīja /Persona A/ brīdinājumu par aizdevuma atmaksu, kā arī vērsās tiesā ar pieteikumu par aizdevuma līguma saistību bezstrīdus piespiedu izpildi, lai gan /Persona A/ paļāvās, ka atbilstoši pušu norunai aizdevuma piedziņa netiks uzsākta.

[1.9] Dāvinājuma līgums un aizdevuma līgums ir simulatīvi darījumi, aiz kuriem puses bija domājušas aizslēpt patiesi gribēto darījumu – nekustamā īpašuma /Adrese A/ (kadastra Nr. /numurs/) 16/25 domājamo daļu pirkuma līgumu par pirkuma maksu 29 820,80 latiem jeb 42 431,18*euro*.

Par dāvinājuma simulatīvo raksturu liecina vairāki apstākļi.

[1.9.1] Pirmkārt, uz to norāda līgumu slēgšanas apstākļi un to acīmredzamā savstarpējā saistība. Abi līgumi noslēgti vienā datumā, kā arī aizdevuma līguma termiņš un /Persona C/ tiesības vienpusēji atkāpties no līguma ir saistītas ar nekustamo īpašumu un tā izsoli. Atbildētājs, pārskaitot /Persona A/ naudu, kā maksājumu mērķi norādīja „konta papildināšana pēc līguma Nr. /numurs/ par nekustamo īpašumu", kas liecina par aizdevuma saistību ar nekustamā īpašuma domājamo daļu iegādi. Arī /Persona C/ sniegtie paskaidrojumi Valsts ieņēmumu dienestam apliecina, ka pušu patiesi gribētais darījums bija pirkuma līgums.

[1.9.2] Otrkārt, uz darījumu simulatīvo raksturu norāda ticamu motīvu neesība pusēm slēgt tieši tādus darījumus, kādi 2010.gada 20.septembrī tika juridiski noformēti. Pierādījumi apliecina, ka jau sākotnēji /Persona A/ gribēja tieši pārdot sev piederošās 27/100 domājamās daļas no nekustamā īpašuma par 58 000*euro*, lai nosegtu savas saistības pret banku un saglabātu daļu sava īpašuma, kas bija viņas vienīgā dzīvesvieta.

Ievērojot /Persona A/ vēlmi saglabāt dzīvesvietu un atbrīvoties no atlikušajām parādsaistībām, dāvinājuma līguma un aizdevuma līguma noslēgšanai nav ekonomiska un loģiska pamatojuma. Abu līgumu noslēgšanas rezultātā /Persona C/ tika uzdāvinātas 64/100 domājamās daļas no nekustamā īpašuma, kuru kadastrālā vērtība ievērojami pārsniedza parādsaistību apmēru, turklāt prasītāja vēl palika atbildētājam parādā 38 918,82*euro* un nokavējuma procentus par aizdevuma atmaksas termiņa kavējumu.

/Persona A/ nebija nekāda iemesla būt pateicīgai vai devīgai pret /Persona C/. Dāvinājuma līgumā iekļauto norādi, ka dāvinājums slēgts atlīdzības nozīmē sakarā ar atbildētāja sniegtu pakalpojumu, lietas apstākļi neapstiprina. /Persona A/ pat iepriekš nebija pazīstama ar /Persona C/, līdz ar to viņai nebija iemesla aiz devības vai pateicības uzdāvināt viņam nekustamo īpašumu, kurā pati dzīvoja. Turklāt aizdevuma piešķiršana vienīgi palielināja viņas saistību apmēru.

[1.9.3] Atbildētāja darbību negodīgo un ļaunprātīgo raksturu apstiprina arī tas, ka aizdevuma līgumā iekļauts ļoti īss – 10 dienu – aizdevuma atmaksas termiņš un nesamērīgi lieli nokavējuma procenti, zinot, ka viņa tobrīd nespēj samaksāt parādu bankai. Turklāt atbildētājs nekavējoties griezās tiesā pret prasītāju par piedziņu – vēl pirms viņš vispār bija pārskaitījis pilnu nolīgto summu.

[1.10] Ņemot vērā minēto, secināms, ka aizdevuma līgums un dāvinājuma līgums ir simulatīvi un noslēgti ar nolūku aizsegt pirkuma līgumu, lai apietu pārējo kopīpašnieku pirmpirkuma un izpirkuma tiesības.

Kaut arī dāvinājuma līgums tika noslēgts pie notāra, bet aizdevuma līgums – notariālā akta formā, tas nenovērš tiesisko darījumu iekšējos trūkumus. Noslēgtie līgumi ir atzīstami par spēkā neesošiem gribas defekta dēļ.

Pirkuma līgums ir acīmredzami neizdevīgāks prasītājai, jo 16/25 domājamās daļas no nekustamā īpašuma tiek pārdotas par pirkuma maksu 42 431,18 *euro*, kas ir vairāk nekā divas reizes zemāka par dāvinājuma līgumā norādīto nekustamā īpašuma vērtību 88 225,34 *euro*. Turklāt atbildētājs pārskaitīja prasītājai naudas līdzekļus par kopējo summu 38 918,82 *euro*, līdz ar to secināms, ka prasītāja faktiski saņēma tikai 44 % no nekustamā īpašuma kadastrālās vērtības un 30 % no nekustamā īpašuma tirgus vērtības, kas līguma noslēgšanas brīdī bija aptuveni 137 481,48 *euro*.

[1.11] Tā kā pirkuma līguma noslēgšanas mērķis bija pretējs likumam, pārkāpjot trešo personu pirmpirkuma tiesības, arī pirkuma līgums atzīstams par spēkā neesošu.

[1.12] Prasība pamatota ar Civillikuma 1., 1415., 1427., 1438., 1439., 1912., 1933., 2002., 2004.pantu.

[2] Atbildētājs /Persona C/ iesniedza rakstveida paskaidrojumus, norādot, ka prasību neatzīst.

[3] Ar Rīgas rajona tiesas 2021.gada 11.oktobra spriedumu prasība apmierināta daļēji. Tiesa nosprieda:

1) atzīt par spēkā neesošu 2010.gada 20.septembra aizdevuma līguma 1.4., 1.5., 1.6., 2.1.2., 2.2., 2.3., 2.4., 3.2., 3.3., 4.1., 4.2., 4.3., 4.4. un 5.2.punktu;

2) atzīt par spēkā neesošu dāvinājuma līguma 1.3.apakšpunktu un 1.1.apakšpunktu daļā, kur norādīts, ka nekustamais īpašums tiek nodots aiz devības un bez atlīdzības;

3) atzīt 2010.gada 20.septembra dāvinājuma līgumu un 2010.gada 20.septembra aizdevuma līgumu par pirkuma līgumu, ar kuru /Persona A/ pārdeva /Persona C/ 64/100 domājamās daļas no nekustamā īpašuma /Adrese A/ (kadastra Nr. /numurs/) par 42 431,18*euro*;

4) grozīt Rīgas rajona tiesas Jūrmalas pilsētas zemesgrāmatas nodalījuma Nr. /numurs A/ II daļas 1.iedaļas ierakstu Nr. 10.3. par īpašuma tiesībām uz nekustamo īpašumu /Adrese A/ (kadastra Nr. /numurs/), nosakot, ka īpašuma iegūšanas pamats ir 2010.gada 20.septembra pirkuma līgums;

5) piedzīt no atbildētāja prasītājas labā tiesas izdevumus 74,45 *euro*;

6) noraidīt prasību daļā par pirkuma līguma atzīšanu par spēkā neesošu un īpašuma tiesību atzīšanu uz nekustamo īpašumu;

7) piedzīt no atbildētāja valsts labā valsts nodevu 3021,12 *euro*.

[4] Atbildētājs /Persona C/ iesniedza apelācijas sūdzību par minēto spriedumu, pārsūdzot spriedumu daļā, ar kuru prasība apmierināta.

Savukārt prasītāja /Persona A/ iesniedza pretapelācijas sūdzību, pārsūdzot pirmās instances tiesas spriedumu daļā, ar kuru prasība noraidīta.

[5] Ar Rīgas apgabaltiesas 2023.gada 7.marta spriedumu prasība noraidīta un no /Persona A/ labā piedzīti tiesāšanās izdevumi 2080*euro*.

Spriedums pamatots ar šādiem motīviem.

[5.1] Lietā ir strīds par to, vai pušu gribas izteikumi attiecībā uz 2010.gada 20.septembrī noslēgtajiem darījumiem ir bijuši atbilstoši noslēgtajiem darījumiem, vai arī pušu starpā noslēgts pirkuma līgums, kurš ir nopietni gribēts, bet apslēpts aiz 2010.gada 20.septembrī noslēgtajiem aizdevuma un dāvinājuma līgumiem.

Simulatīva darījuma gadījumā formāli pastāv divi atšķirīgi gribas izpaudumi: viens nopietni gribēts darījums ir apslēpts aiz cita – simulatīva – darījuma. Pēc abpusējas vienošanās un atbilstoši savām interesēm, puses piekrīt aiz formāli parakstīta darījuma aizslēpt citu – patiesi izpildāmo darījumu, uz kuru arī bijis vērsts pušu nolūks saistīties. Tieši tādam gadījumam Civillikumā ir ieviesta 1439.panta norma, kurai atbilstoši, darījuma izpildes gaitā

rodoties strīdam, prasītāja pienākums ir pierādīt šādas apslēptas vienošanās esību un patieso darījuma slēgšanas nolūku (sk. *Senāta 2019.gada 30.augusta spriedumu lietā Nr. SKC-179/2019, ECLI:LV:AT:2019:0830.C21054815.4.S*).

Tātad prasītājai /Persona A/ ir jāpierāda, ka puses ir vēlējušās noslēgt pirkuma līgumu.

[5.2] Prasībā un pretapelācijas sūdzībā norādītais prasītājas /Persona A/ arguments, ka, noslēdzot apstrīdētos 2010.gada 20.septembra dāvinājuma un aizdevuma līgumus, pušu faktiskais mērķis bija nekustamā īpašuma pārdošana, ir pretrunā lietā esošajiem rakstveida pierādījumiem.

[5.2.1] Līgumslēdzēji zvērināta notāra klātbūtnē ir parakstījuši iepriekš sagatavotu un notāram apstiprināšanai iesniegtu dāvinājuma līgumu. Savukārt aizdevuma līgums noslēgts notariālā akta formā.

Ievērojot Notariāta likuma 87.^{1}un 88.pantu, atzīstams, ka /Persona A/ un /Persona C/ paraksts zvērinātas notāres Lailas Porietes 2010.gada 20.septembrī sastādītajā notariālajā aktā, kas iereģistrēts aktu un apliecinājumu reģistrā ar Nr. /numurs/, apstiprina, ka viņiem notariālais akts tika nolasīts, tā saturs bija izskaidrots un saprotams un tas pilnībā izteica līgumslēdzēju gribu. Līdz ar to notariālajā aktā, kā arī pie notāra noslēgtajā dāvinājuma līgumā nostiprinātais /Persona A/ gribas izteikums neapstiprina viņas apgalvojumu par pušu nodomu noslēgt rakstveida pirkuma līgumu par nekustamā īpašuma atsavināšanu.

Turklāt no 2013.gada 5.februāra lēmuma par kriminālprocesa izbeigšanu izriet, ka kriminālprocesa ietvaros zvērināta notāre Laila Poriete liecināja, ka notāre līgumslēdzējiem sarunu telpā nolasījusi līgumus, izskaidrojusi to saturu, līgumi tikuši iztulkoti krievu valodā un abas puses tos parakstījušas notāres klātbūtnē.

[5.2.2] /Persona A/ 2011.gada 13.oktobra rakstveida paskaidrojumos Valsts ieņēmumu dienestam norādījusi, ka dāvinājuma līgums noslēgts saistībā ar aizdevuma izsniegšanu viņai no /Persona C/ puses.

Turklāt ar Senāta Administratīvo lietu departamenta 2020.gada 15.aprīļa rīcības sēdes lēmumu atteikts ierosināt kasācijas tiesvedību par Administratīvās apgabaltiesas 2019.gada 12.jūnija spriedumu, ar kuru noraidīts /Persona C/ pieteikums par Valsts ieņēmumu dienesta 2012.gada 6.marta lēmuma atcelšanu daļā, ar kuru /Persona C/ noteikts pienākums papildus samaksāt valsts budžetā aprēķināto iedzīvotāja ienākuma nodokli 6733,30 latus un nokavējuma naudu 467,96 latus, kura aprēķināta un izriet no 2010.gada 20.septembrī ar /Persona A/ noslēgtā dāvinājuma līguma un pastarpināti arī no aizdevuma līguma.

[5.3] Civilajās tiesiskajās attiecībās valda privātautonomijas jeb līgumu brīvības princips, kuram atbilstoši subjekti ir vienlīdzīgi (līdztiesīgi), tie brīvi stājas līgumattiecībās un katras personas ziņā ir izvēlēties: 1) līgumpartneri; 2) slēgt vai neslēgt kādu līgumu; 3) noteikt līguma saturu un formu. Katrai no minētajām līgumu brīvības principa izpausmēm likumā ir noteikti ierobežojumi. Ja runā, piemēram, par līguma satura izvēles brīvību, tad tā sniedzas tiktāl, ciktāl to neierobežo likuma imperatīvās normas.

Līdz ar to kritiski vērtējams prasītājas /Persona A/ norādītais, ka abu līgumu izpilde ir bijusi savstarpēji atkarīga vienam no otra, jo puses aizdevuma līgumā var vienoties par to, ka aizdevums tiks izsniegts un ir jāizlieto konkrētam mērķim, un tas nav ierobežots ar imperatīvajām tiesību normām. Noteikums, ka aizdevums jāizsniedz līdz izsoles dienai, faktiski pasargā pašas /Persona A/ nepieciešamību saņemt aizdevumu nekustamā īpašuma pilnīgai nezaudēšanai izsoles rezultātā.

[5.4] Arī prasītājas apgalvojumi, ka darījumi 2010.gada 20.septembrī noslēgti bezizejas situācijā, nav pamats attaisnot personas rīcību, noslēdzot darījumus, kurus vēlāk lūdz atzīt par spēkā neesošiem, pat gadījumos, ja tie ir ekonomiski neizdevīgi.

/Persona A/ ar 2010.gada 9.novembra iesniegumu vēlējās atsaukt nostiprinājuma lūgumu 2010.gada 20.septembrī noslēgtā dāvinājuma līguma reģistrēšanai zemesgrāmatā, norādot, ka darījums neatbilst viņas patiesajai gribai, jo norādītās atdāvinātās nekustamā īpašuma daļas neatbilst tām, par kurām līdzēji faktiski vienojās. Tādējādi, kaut arī viņa bija saņēmusi naudu saskaņā ar aizdevuma līgumā noteikto, no minētā

nepārprotami izriet, ka prasītāja ir mēģinājusi panākt citādas faktiskās sekas, nekā gadījumā, ja pušu starpā būtu noslēgts pirkuma līgums.

Atbildētājs /Persona C/, aizdodot prasītājai naudas līdzekļus apstākļos, kad viņa nespēja samaksāt parādsaistības, kuru segšanai turklāt novirzīta lielākā daļa no aizdevuma, no dzīvē gūtajiem novērojumiem nav veicis pirmšķietami drošu darījumu, tomēr ne katram darījumam ir jābūt pirmšķietami veiksmīgam un pastiprinātam ar hipotēku, galvojumu vai citiem saistību pastiprināšanas līdzekļiem.

[5.5] Ievērojot Civillikuma 1912. un 1933.pantā noteikto, kritiski vērtējami prasītājas apsvērumi par to, ka dāvinājuma līgumam nav loģiska izskaidrojuma un tas nedod ekonomisku labumu. Noslēgto darījumu rezultātā prasītājai /Persona A/ radās iespēja saglabāt īpašuma tiesības uz 27/100 domājamām daļām no nekustamā īpašuma, jo tās netika pārdotas izsolē. Savukārt apstāklis, ka /Persona A/ vēlējusies saņemt piedāvājumus no potenciālajiem nekustamā īpašuma pircējiem, izliekot to pārdošanā ar SIA „Possesso" starpniecību, nav pamats, lai atzītu, ka prasītāja vēlējusies nekustamo īpašumu atsavināt, tieši to pārdodot.

[5.6] Vērā ņemams arī apstāklis, ka nekustamā īpašuma kopīpašnieki /Persona E/ un /Persona D/ jau 2011.gada 25.novembrī cēlā tiesā prasību pret /Persona A/ un /Persona C/ par dāvinājuma līguma atzīšanu par pirkuma līgumu un izpirkuma tiesību izmantošanu, prasību pamatojot ar apstākli, ka par pirkuma līguma noslēgšanu liecinot apstāklis, ka piecos naudas pārskaitījumos no /Persona C/ saņēmusi 1455 latus. Minēto prasību atbildētāja /Persona A/ atzina par pamatotu. Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2017.gada 11.decembra spriedumu prasība noraidīta. Savukārt šajā civillietā izskatāmo prasību /Persona A/ cēlusi 2020.gada 3.septembrī, kas ir 17 dienas pirms Civillikumā noteiktā vispārīgā noilguma termiņa iestāšanās, un tā pamatota jau ar citiem faktiskajiem apstākļiem, kas dod pamatu prasīt 2010.gada 20.septembra dāvinājuma un aizdevuma līgumu atzīšanu par spēkā neesošiem. Minētie apstākļi Civillietu tiesas kolēģijai raisa saprātīgas šaubas par celtās prasības mērķi un atbilstību Civillikuma 1.pantam.

[5.7] Izvērtējot pušu rakstveida paskaidrojumos, apelācijas un pretapelācijas sūdzībās norādītos apstākļus kopumā un saistībā ar lietā esošajiem rakstveida pierādījumiem, nav pamata atzīt, ka prasītāja būtu pierādījusi, ka 2010.gada 20.septembrī starp viņu un /Persona C/ būtu noslēgts pirkuma līgums, kurš apslēpts aiz simulatīviem dāvinājuma un aizdevuma darījumiem, līdz ar to nav pamata tos atzīt par spēkā neesošiem.

[5.8] Nekonstatējot pamatu dāvinājuma un aizdevuma līgumu atzīšanai par simulatīviem darījumiem, nav nozīmes vērtēt arī Civillikuma 1439.pantā paredzētās sekas. Savukārt noraidot prasību par minēto līgumu atzīšanu par simulatīviem darījumiem pirkuma līguma aizsegšanai, noraidāma ir arī prasība pārējā daļā.

[5.9] Tiesnešiem ir jāuzklausa visi argumenti, bet viņiem nav pienākuma detalizēti atrunāt jebkuru iesniegumu vai skaidri atbildēt uz jebkuru paskaidrojumu; tiesai ir atļauts izvērtēt argumentus, kurus tā uzskata par nozīmīgiem no tiesību viedokļa.

[6] Prasītāja /Persona A/ iesniedza kasācijas sūdzību par minēto spriedumu, pārsūdzot to pilnā apjomā un norādot šādus argumentus.

[6.1] Tiesa nav novērtējusi visus lietas apstākļus kopumā un savstarpējā sakarībā, pārkāpjot Civilprocesa likuma 97.pantu, 193.panta piekto daļu un 432.panta piekto daļu.

[6.1.1] Sprieduma motīvu daļā atspoguļotā pierādījumu analīze ir formāla un tādēļ nepilnīga. Tiesa, izspriežot lietu, ir ņēmusi vērā tikai Civillikuma 1431. un 1432.pantā iekļauto prezumpciju, ka akta parakstīšana uzskatāma par piekrišanu tam, neņemot vērā, ka prasība ir celta par darījumu atzīšanu par simulatīviem.

Simulatīva darījuma gadījumā formāli pastāv divi atšķirīgi gribas izpaudumi un puses apzināti apkārtējiem rada iespaidu par tāda darījuma slēgšanu, kura sekas tās patiesībā nav vēlējušās, t. i., rakstveida dokumentos demonstrē neīstu gribas izpaudumu. Kamēr patiesā pušu griba tiek apslēpta, to var izsecināt tikai no citiem lietas apstākļiem, ko visbiežāk apliecina netiešie pierādījumi.

[6.1.2] Tiesa nav noskaidrojusi un motivējusi:

1) kāda ir bijusi pušu patiesā griba apstrīdēto darījumu slēgšanā, ņemot vērā visus būtiskos lietas apstākļus;

2) vai dāvinājuma un aizdevuma līgumu noslēgšana, kas notika vienā dienā, bija divi patstāvīgi un savstarpēji nesaistīti darījumu akti, vai arī tie bija virzīti uz vienu kopīgu mērķi – nodot nekustamo īpašumu atbildētājam pret atlīdzību, kur kā īpašuma nodošanas pamats izmantots dāvinājuma līgums, bet kā naudas nodošanas pamats – aizdevuma līgums;

3) vai dāvinājuma un aizdevuma līgumu, ja tos skata kā patstāvīgus darījumus, faktiskais rezultāts atbilst pušu ekonomiskajām interesēm un ir tāds, ko saprātīgas darījuma puses (it sevišķi prasītāja) parasti varētu būt vēlējušās panākt, un vai šis rezultāts ir taisnīgs;

4) vai dāvinājuma līguma un aizdevuma līguma vienlaicīga noslēgšana saistībā ar nekustamā īpašuma kopīpašumu ir tipiska civiltiesisko darījumu kombinācija, vai arī, ņemot vērā dzīvē gūto pieredzi, šis apstāklis rada simulatīvo darījumu noslēgšanas risku pirkuma līguma aizsegšanai;

5) vai vēlme apdāvināt pilnīgi svešu personu, t. i., atbildētāju, kurš vispirms ir vēlējies to pašu nekustamo īpašumu nopirkt, ieraugot pārdošanas sludinājumu, un dāvinājuma līguma slēgšana brīdī, kad prasītājai bija jāatmaksā parāds bankai, ir raksturīga parādnieka rīcība, kas nerada aizdomas par dāvinājuma līguma patiesumu.

[6.1.3] Tiesa, aprobežojoties vienīgi ar virspusēju rakstveida pierādījumu novērtēšanu un analizējot apstrīdētos darījumus nošķirti vienu no otra un atrauti no pārējiem lietas apstākļiem, kas norisinājās pirms un arī pēc apstrīdēto līgumu slēgšanas, par ko bija iesniegti gan rakstveida pierādījumi, gan arī liecinieka liecība, gan sniegti paskaidrojumi, nav pienācīgi novērtējusi pierādījumus un pamatojusi spriedumu.

[6.1.4] Kritiski vērtējams tiesas arguments, ka pušu slēgtajiem darījumiem ne vienmēr ir jābūt ekonomiski izdevīgiem, piebilstot, ka tas nevar būt par pamatu šo darījumu atzīšanai par spēkā neesošiem. Ir jānošķir gadījumi, kad puses slēdz riskantus līgumus, kad līdz galam var nebūt zināms darījuma iznākums, no tādiem gadījumiem, kad neizdevīgums ir acīmredzams jau darījumu noslēgšanas brīdī un tam nav racionāla izskaidrojuma. Prasītājas arguments tika izteikts sakarā ar lūgumu atzīt dāvinājuma līguma un aizdevuma līguma simulatīvo dabu. Turpretī tiesa to kļūdaini uztvēra kā argumentu šo divu darījumu kā patstāvīgu juridisko aktu atcelšanai, kas neatbilst celtās prasības pamatam un priekšmetam.

[6.1.5] Nepamatoti izteiktas šaubas par prasītājas /Persona A/ rīcības atbilstību Civillikuma 1.pantam, viņai ceļot prasību tiesā 17 dienas pirms noilguma iestāšanās un uz cita pamata nekā lietā Nr. C04320912.

Pirmkārt, civillietā Nr. C04320912 /Persona A/ piedalījās atbildētājas statusā un nevarēja ietekmēt celtās prasības priekšmetu vai pamatu, taču jau toreiz atzina apstrīdēto darījumu simulatīvo dabu.

Otrkārt, prasītājai nevar pārmest bezdarbību visā noilguma tecējuma laikā. Kā redzams no lietā esošajiem materiāliem (lēmuma par kriminālprocesa izbeigšanu pret atbildētāju sakarā ar prasītājas iesniegumu par krāpšanu un civillietas Nr. C04320912 materiāliem), /Persona A/ jau ilgstoši cīnījās par savām aizskartajām tiesībām. Šīs prasības celšana bija prasītājas pēdējais aizsardzības līdzeklis, ko viņa, ievērojot likuma prasības, arī pamatoti izmantoja.

[6.1.6] Spriedumā nav dots vērtējums liecinieces /Persona B/ pirmās instances tiesā sniegtajām liecībām par pušu patieso gribu noslēgt pirkuma līgumu, nevis dāvinājuma un aizdevuma līgumus, kā arī spriedumā nav argumentēts, kādēļ šī liecība netiek ņemta vērā.

/Persona B/ personīgi piedalījās nekustamā īpašuma pārdošanas darījuma sākumposmā un iepazīstināja prasītāju ar atbildētāju, kā arī liecināja par pušu nodomu noslēgt tieši nekustamā īpašuma pirkuma darījumu. Šīs liecības nepieminēšana, vienlaikus secinot, ka prasītāja prasību nav pierādījusi, norāda uz būtiskiem trūkumiem pierādījumu vērtēšanas procesā.

[6.1.7] Tiesa nav novērtējusi arī pārējos prasības pieteikumā un prasītājas pretapelācijas sūdzībā izteiktos argumentus, tostarp par Civillikuma 1439.panta pareizu iztulkošanu un piemērošanu.

[6.1.8] Lai gan tiesa, novērtējot tos pašus pierādījumus, kas bija pirmās instances tiesas rīcībā, nonāca pie pilnīgi pretējiem secinājumiem, tā spriedumā nav norādījusi uz pirmās instances tiesas pieļautajām kļūdām pierādījumu novērtēšanā vai citiem pārkāpumiem, kas varēja būt par pamatu pretējam un tiesas ieskatā nepareizam pirmās instances tiesas spriedumam.

[6.2] Tiesa nepamatoti nav piemērojusi Senāta judikatūras atziņas, kas ir izteiktas līdzīgās lietās un kas tiesai bija jāievēro saskaņā ar Civilprocesa likuma 5.panta sesto daļu.

Tiesa ņēmusi vērā tikai pušu formāli parakstītos dokumentus – dāvinājuma un aizdevuma līgumus, kuros ir atspoguļota tikai pušu uz āru vērstā neīstā griba un kurus prasītāja apstrīd šajā procesā kā simulatīvus darījumus. Šāda formāla pieeja lietas izskatīšanai praktiski izslēdz simulatīvu darījumu konstatēšanas un attiecīgu prasību apmierināšanas iespēju. Neanalizējot lietā esošos pierādījumus to savstarpējā sakarībā un arī kontekstā ar citiem lietas apstākļiem, kas netieši liecina par apslēptās gribas esību un norāda uz aizdevuma līguma un dāvinājuma

līguma vienoto mērķi – nodot atbildētājam īpašumā nekustamo īpašumu pret atlīdzību, kas kopā atbilst pirkuma līguma pazīmēm, tiesa nav ievērojusi Senāta judikatūras atziņas, kas paustas 2019.gada 4.jūnija rīcības sēdes lēmumā lietā Nr. SKC-765/2019, 2020.gada 30.septembra spriedumā lietā Nr. SKC-364/2020 un 2017.gada 29.novembra spriedumā lietā Nr. SKC-266/2017.

[6.3] Tiesa, iztiesājot lietu un secinot, ka prasītāja nav pierādījusi simulatīvu darījumu esību, nenorādīja prasītājai uz pierādījumu trūkumu, kas ir Civilprocesa likuma 94.panta ceturtās daļas pārkāpums.

Motīvu daļa

[7] Pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesas spriedums ir atceļams un lieta nododama jaunai izskatīšanai Rīgas apgabaltiesā.

[8] Prasītāja prasībā lūgusi atzīt, ka aiz 2010.gada 20.septembrī parakstītajiem dāvinājuma līguma un aizdevuma līguma kā simulatīviem darījumiem ir aizslēpts cits, patiesi gribēts darījums – nekustamā īpašuma /Adrese A/, 16/25 domājamo daļu pirkuma līgums par pirkuma maksu 29 820,80 latiem jeb 42 431,18*euro*.

Prasība pamatota ar Civillikuma 1439.pantu, atbilstoši kuram, kad darījums gan ir nopietni gribēts, bet aizslēpts aiz kāda cita darījuma, tad pirmais ir spēkā, ja vien ar to nav bijis nolūka pievilt trešo personu vai vispār izdarīt kaut ko pretlikumīgu; bet otrs, tikai izskata pēc noslēgtais darījums, paliek spēkā tikai tiktāl, ciktāl tas izrādās par vajadzīgu pirmā uzturēšanai spēkā.

[8.1] Senāts, iztulkojot šo tiesību normu, vairākkārt norādījis, ka simulatīva darījuma gadījumā formāli pastāv divi atšķirīgi gribas izpaudumi: viens nopietni gribēts darījums ir apslēpts aiz cita – simulatīva – darījuma. Šādā gadījumā abas līgumslēdzējas puses darījuma parakstīšanas brīdī apzinās noslēgtā darījuma simulatīvo dabu, taču katrai no tām zināmu apstākļu dēļ ir izdevīgi, ka patiesais darījums tiek apslēpts. Respektīvi, pēc abpusējas vienošanās un atbilstoši savām interesēm puses piekrīt aiz formāli parakstīta darījuma aizslēpt citu – patiesi izpildāmo darījumu, uz kuru arī bijis vērsts pušu nolūks saistīties. Civillikuma 1587.pantā ietvertais princips, ka līgumi ir jāpilda (*pacta sunt servanda*), šādā gadījumā darbojas attiecībā uz nopietni gribēto vai patieso gribas izteikumu, kurš bijis aizslēpts aiz simulatīvā darījuma. Tieši tādam gadījumam, kad līgumslēdzēji vienojušies par patiesi gribēta darījuma aizslēpšanu aiz cita, Civillikumā ir ieviesta 1439.panta norma, kurai atbilstoši, darījuma izpildes gaitā rodoties strīdam, prasītāja pienākums ir pierādīt šādas apslēptas vienošanās esību un patieso darījuma slēgšanas nolūku. Prasītājam jāpierāda, ka pastāvējusi abu līgumslēdzēju saskaņoti izteikta griba (nodoms) saistīties cita veida darījumā, nekā atspoguļots rakstveida aktā (sk. *Senāta 2019.gada 30.augusta sprieduma lietā Nr. SKC-179/2019,ECLI:LV:AT:2019:0830.C21054815.4.S, 7.1., 7.2.punktu, 2020.gada 12.novembra sprieduma lietā Nr. SKC-255/2020, ECLI:LV:AT:2020:1112.C30416016.9.S, 7.punktu*).

Tiesas uzdevums ir lietas izskatīšanas gaitā ar civilprocesuālajiem līdzekļiem noskaidrot, vai prasītāja norādītie apstākļi par līgumslēdzēju patiesā nodoma aizslēpšanu aiz cita darījuma atbilst patiesībai un uz ko bijusi vērsta konkrēto līgumslēdzēju saskaņotā patiesā griba, savstarpēji saistoties (sk. *Senāta 2019.gada 30.augusta sprieduma lietā Nr. SKC-179/2019,ECLI:LV:AT:2019:0830.C21054815.4.S,7.2.punktu, 2020.gada 12.novembra sprieduma lietā Nr. SKC-255/2020, ECLI:LV:AT:2020:1112.C30416016.9.S, 7.punktu un tajā norādīto judikatūru*).

[8.2] Senāts piekrīt kasācijas sūdzības iesniedzējai, ka apgabaltiesa pārbaudāmajā spriedumā līgumslēdzēju patieso gribu šādā aspektā nav skaidrojusi. No apgabaltiesas motivācijas izriet, ka tiesa, noraidot prasību, darījuma dalībnieku gribas noskaidrošanai ņēmusi vērā vienīgi apstrīdēto darījumu formālo pusi, kas gadījumā, kad pārbaudāma šo darījumu simulatīvā daba, nav pareizi.

Senāts jau agrāk noradījis, ka Civillikuma 1431. un 1432.panta normas nenozīmē, ka darījumu parakstījusī persona nevar izteikt iebildumus vai celt prasību, ar kuru piesaka strīdu saistībā ar parakstītā darījuma spēku vai tajā ietvertā gribas izteikuma patiesumu un patiesi gribētā darījuma juridiskajām sekām (sk. *Senāta 2020.gada 30.septembra sprieduma lietā Nr. SKC-364/2020,ECLI:LV:AT:2020:0930.C30596917.9.S, 8.3.punktu*).

Apgabaltiesa nozīmi piešķīrusi tam, ka dāvinājuma līgums parakstīts zvērināta notāra klātbūtnē, aizdevuma līgums noslēgts notariālā akta formā un notāre līgumslēdzējiem nolasījusi līgumus, izskaidrojusi to saturu un līgumi iztulkoti krievu valodā.

Taču minētajiem apstākļiem nav būtiskas nozīmes, pārbaudot, vai šie darījumi ir simulatīvi, t. i., vai aiz šiem darījumiem ir aizslēpts cits darījums. Kā izriet no iepriekšminētajām judikatūras atziņām, simulatīva darījuma gadījumā formāli pastāv divi atšķirīgi gribas izpaudumi: neīstais, kas ietverts formāli parakstītajā darījumā, un īstais – nopietni gribētais, kas ir aizslēpts aiz cita – simulatīvā – darījuma. Šādā gadījumā abas līgumslēdzējas puses darījuma parakstīšanas brīdī apzinās noslēgtā darījuma simulatīvo dabu, taču katrai no tām zināmu apstākļu dēļ ir izdevīgi, ka patiesais darījums tiek apslēpts.

Tātad atšķirībā no maldības gadījumiem simulatīva darījuma gadījumā puses apzinās, ka paraksta neīsto darījumu, ko, protams, notāram neatklāj. Ja puses vēlas slēgt simulatīvu darījumu, tad arī notāra klātbūtnē paustā griba ir vērsta uz simulatīvā darījuma noslēgšanu.

Līdz ar to ir kļūdains apgabaltiesas uzskats, ka paraksts zvērinātas notāres 2010.gada 20.septembrī sastādītajā notariālajā aktā pilnībā izteica līgumslēdzēju gribu. Tas, ka izskatāmajā lietā dāvinājuma un aizdevuma līgumi slēgti pie notāra, no kuriem viens pat notariālā akta veidā, un notāre viņiem izskaidrojusi formāli parakstīto līgumu saturu, neko neliecina par prasības pamatotību vai nepamatotību.

Kā pareizi norādīts kasācijas sūdzībā, šāda formāla apgabaltiesas pieeja lietas izskatīšanai faktiski vispār izslēdz simulatīvu darījumu konstatēšanas un attiecīgu prasību apmierināšanas iespēju.

[9] Piekrītot kasācijas sūdzības iesniedzējas viedoklim, Senāts turpmāk norādīto apsvērumu dēļ atzīst, ka apelācijas instances tiesas secinājums par prasības nepamatotību ir izdarīts bez pietiekama pamata, jo tiesa, pārkāpdama Civilprocesa likuma 97.panta, 189.panta trešās daļas, 190.panta un 193.panta piektās daļas noteikumus, nav devusi pienācīgu vērtējumu pierādījumiem un prasītājas argumentiem.

[9.1] Civilprocesa likuma 432.panta otrā daļa paredz, ka apelācijas instances tiesa spriedumu taisa un sastāda šā likuma 189.–198.pantā noteiktajā kārtībā, ievērojot šajā pantā norādītās īpatnības. Civilprocesa likuma 189.panta trešā daļa noteic, ka spriedumam jābūt likumīgam un pamatotam. Proti, taisot spriedumu, tiesa to pamato ar materiālo un procesuālo tiesību normām (190.panta pirmā daļa) un apstākļiem, kas nodibināti ar pierādījumiem lietā (190.panta otrā daļa). Civilprocesa likuma 430.panta otrā daļa paredz apelācijas instances tiesas pienākumu, pārbaudot un vērtējot pierādījumus, ievērot šā likuma trešās sadaļas noteikumus. Civilprocesa likuma trešajā sadaļā ietilpstošā 97.panta pirmā daļa noteic, ka tiesa novērtē pierādījumus pēc savas iekšējās pārliecības, kas pamatota ar tiesas sēdē vispusīgi, pilnīgi un objektīvi pārbaudītiem pierādījumiem, vadoties no tiesiskās apziņas, kas balstīta uz loģikas likumiem, zinātnes atziņām un dzīvē gūtiem novērojumiem. Šā panta trešajā daļā ietverts noteikums, ka tiesai spriedumā jānorāda, kādēļ tā vienam pierādījumam devusi priekšroku salīdzinājumā ar citu pierādījumu un atzinusi vienus faktus par pierādītiem, bet citus – par nepierādītiem.

Senāts daudzkārt skaidrojis, ka minētās normas nosaka tiesas pienākumu pārbaudīt un novērtēt visus pierādījumus, kurus tiesa pieņēmusi, kā arī izvirza tiesai vairākas prasības, kas jāievēro, lai pareizi novērtētu lietā esošos pierādījumus. Pirmkārt, pierādījumi jāvērtē to kopumā, nevis izolēti. Otrkārt, vienlaikus jāvērtē pierādījumu saturs un forma. Treškārt, jānosaka pierādījumu nozīmība saistībā ar lietā konstatētajiem apstākļiem un faktiem. Ceturtkārt, jāiedziļinās katra pierādījuma būtībā, salīdzinot to ar citiem, un gadījumā, ja konstatētas pretrunas, jānorāda pamatojums, kādēļ vienam pierādījumam dota priekšroka (sk., piemēram, *Senāta 2019.gada 30.augusta sprieduma lietā Nr. SKC-179/2019,ECLI:LV:AT:2019:0830.C21054815.4.S,8.punktu, 2023.gada 4.jūlija sprieduma lietā Nr. SKC-142/2023,ECLI:LV:AT:2023:0704.C68287719.13.S, 11.1.punktu, 2023.gada 20.decembra sprieduma lietā Nr. SKC-78/2023,ECLI:LV:AT:2023:1220.C33368017.17.S, 11.1.punktu*).

Atbilstoši Civilprocesa likuma 193.panta piektajai daļai sprieduma motīvu daļā jāatspoguļo tiesas nodibinātie faktiskie apstākļi, pierādījumu, uz kuriem balstīts atzinums par lietā konstatētajiem faktiem, izvērtējums, kā arī tie apsvērumi, kuru dēļ noraidīti tie vai citi lietas dalībnieku iesniegtie pierādījumi, un konstatēto strīda apstākļu juridiskā kvalifikācija.

Tas nozīmē, ka tiesas spriešanas uzdevumu – atrast taisnīgāko un pareizāko strīda risinājumu – nevar atzīt par izpildītu tad, ja spriedumā izdarītie secinājumi netiek balstīti uz apstākļu, kas ietilpst pierādīšanas priekšmetā, vispusīgu pārbaudi un pušu izteikto argumentu un iesniegto pierādījumu juridisko novērtējumu.

[9.2] Pārbaudāmajā spriedumā iztrūkst pienācīga strīda apstākļu juridiskā kvalifikācija, kas būtu saistīta ar pušu argumentu un pierādījumu pilnīgu un uz loģiskas likumiem balstītu vērtējumu. Tiesa prasītājas argumentus un pierādījumus vērtējusi nepilnīgi, selektīvi un formāli, nav iedziļinājusies pušu tiesisko attiecību būtībā visu to darbību kontekstā, uz kurām atsaucas puses, aplūkojot visu loģiskā un racionālā kopsakarā.

[9.2.1] Senāts piekrīt kasācijas sūdzības iesniedzējai, ka apgabaltiesa nepamatoti izteikusi šaubas par /Persona A/ rīcības atbilstību Civillikuma 1.pantam, viņai ceļot prasību tiesā 17 dienas pirms noilguma iestāšanās un uz cita pamata nekā lietā Nr. C04320912.

Pirmkārt, civillietā Nr. C04320912 /Persona A/ piedalījās atbildētājas statusā un nevarēja ietekmēt celtās prasības priekšmetu vai pamatu, taču jau toreiz atzina šo prasību un apstrīdēto darījumu neīsto dabu (sk.*lietas 1.sējuma 126., 134.lapu*).

Otrkārt, kreditoram ir viss likumā paredzētais noilguma termiņš, lai celtu savu prasību pret parādnieku, un apstāklis, ka kreditors to darījis tuvāk noilguma termiņa beigām, pats par sevi neliecina par negodprātību.

Treškārt, tiesa nav ņēmusi vērā lietā esošos pierādījumus, kas varētu liecināt par to, ka /Persona A/ jau ilgstoši dažādos veidos – citos procesos (kriminālprocesā Nr. 11410095810, civillietā Nr. C04320912) – cīnījās par savām, viņasprāt, aizskartajām tiesībām. No lēmuma par kriminālprocesa izbeigšanu krimināllietā Nr. 11410095810 izriet, ka iesniegumu kriminālprocesa uzsākšanai viņa bija iesniegusi jau pirms 2010.gada 2.decembra (sk.*lietas 1.sējuma 167.lapu*).

[9.2.2] Senāts arī piekrīt kasācijas sūdzības argumentiem, ka lietā iesniegtie pierādījumi vai nu nav novērtēti atbilstoši iepriekšminētajām pierādījumu vērtēšanas prasībām, vai arī nav vērtēti vispār. Piemēram, apgabaltiesa nav vērtējusi liecinieces /Persona B/, kas piedalījās nekustamā īpašuma pārdošanas darījuma sākumposmā, pirmās instances tiesā sniegtās liecības, ar kurām pirmās instances tiesa citastarp pamatojusi savu spriedumu. Apgabaltiesa arī nav pamatojusi, kādēļ šī liecība netiek ņemta vērā.

[9.2.3] Vērtējot argumentu par darījumu ekonomisko neizdevīgumu, tiesa tikai norādījusi, ka ne visiem darījumiem jābūt drošiem, izdevīgiem un pastiprinātiem ar saistību pastiprināšanas līdzekļiem, taču šo argumentu nav aplūkojusi saistībā ar darījumu slēgšanas mērķi, kas var liecināt par to tiesisko dabu.

Kā pareizi norādīts kasācijas sūdzībā, ir jānošķir gadījumi, kad puses slēdz riskantus līgumus, kad līdz galam var nebūt zināms darījuma iznākums, no tādiem gadījumiem, kad neizdevīgums ir acīmredzams jau darījumu noslēgšanas brīdī un tam nav racionāla izskaidrojuma.

Senāts jau agrāk uzsvēris, ka dzīvē gūtie novērojumi rāda, ka nekustamā īpašuma dāvināšana svešam cilvēkam ir civiltiesiskajai apgrozībai acīmredzami netipisks darījums. Saprātīgam civiltiesisko attiecību dalībniekam var būt iemesli, kāpēc viņš izrāda devību svešam cilvēkam, tomēr tie ir izņēmuma gadījumi. Turklāt gadījumos, ja līdzēju nolūks ir tiešām slēpt darījumu, viņi darīs visu iespējamo, lai iespējamam prasītājam apgrūtinātu darījuma simulatīvās dabas pierādīšanu ar tiešiem pierādījumiem. Tādēļ, ja darījums tiek apstrīdēts kā simulatīvs, izšķirošā nozīme var būt netiešo pierādījumu kopumam, kuri kopsakarā var norādīt uz līdzēju nolūku aizslēpt patieso darījumu aiz cita. Ja darījums ir civiltiesiskajai apgrozībai acīmredzami netipisks darījums, tad atbildētājam jāspēj izvirzītos argumentus atspēkot (sk. *Senāta 2017.gada 29.novembra sprieduma lietā Nr. SKC-266/2017,ECLI:LV:AT:2017:1129.C04277105.1.S, 12. un 19.punktu*).

Šīs Senāta norādes apgabaltiesa nav ņēmusi vērā.

[9.2.4] Prasītājas norādīto, ka abu līgumu izpilde ir bijusi savstarpēji saistīta un viens darījums atkarīgs no otra, apgabaltiesa pēc būtības nav vērtējusi, tā vietā formāli atsaucoties uz līgumslēdzēju privātautonomijas principu un to, ka imperatīvās tiesību normas neaizliedz pusēm aizdevuma līgumā vienoties par aizdevuma izsniegšanu un izlietošanu konkrētam mērķim.

Šādai motivācijai nav saskatāms loģisks sakars ar prasītājas izvirzīto argumentu, ka par darījumu simulatīvo dabu citastarp liecina abu darījumu savstarpējais sakars, kas izriet no šo līgumu vairākiem noteikumiem un līgumu vienlaicīgas slēgšanas apstākļiem. Turklāt nedz tas, ka līgumslēdzēji var brīvi izvēlēties līgumpartneri un līguma

saturu, nedz tas, ka tiesību normas neaizliedz pusēm vienoties par aizdevuma izlietošanas mērķi, neatbild uz /Persona A/ prasībā izvirzītajiem argumentiem.

[9.3] Kā pamatoti norādīts kasācijas sūdzībā, apgabaltiesa nav analizējusi un nav atbildējusi uz lielāko daļu prasītājas /Persona A/ prasībā izvirzītajiem argumentiem par apstākļiem, kas veido prasības pamatu un tiesai bija likumā noteiktajā kārtībā jāpārbauda, tādēļ arī nav noskaidrojusi pušu patieso gribu darījuma slēgšanā. Tā, piemēram, apgabaltiesa nav iedziļinājusies un pēc būtības vērtējusi prasībā norādītos līgumu slēgšanas apstākļus, aizdevuma izsniegšanas maksājumu mērķī minēto norādi „konta papildināšana pēc līguma Nr. /numurs/ par nekustamo īpašumu", argumentus par ticamu motīvu neesību pusēm slēgt tieši tādus darījumus, kādi 2010.gada 20.septembrī tika juridiski noformēti; ekonomiska un loģiska pamatojuma dāvinājuma līguma un aizdevuma līguma noslēgšanai; to, ka nekādus pakalpojumus atbildētājs prasītājai nebija sniedzis, lai varētu noslēgt dāvinājuma līgumu atlīdzības nozīmē, u. c.

Tiesa nav radusi loģisku pamatojumu tam, ka prasītāja, būdama bankai parādā, uzdāvinājusi svešam cilvēkam, pret kuru viņai nebija nekādu saistību, savu nekustamo īpašumu, vienlaikus paliekot apdāvinātajam parādā 38 918,82 *euro* un nokavējuma procentus.

[9.4] Šādos apstākļos ir nevietā apgabaltiesas norādītais, ka tiesai nav pienākuma skaidri atbildēt uz jebkuru paskaidrojumu un ir atļauts izvērtēt argumentus, kurus tā uzskata par nozīmīgiem no tiesību viedokļa. Šādu norādi apgabaltiesa pamatojusi ar kļūdaini izprastām Eiropas Cilvēktiesību tiesas atziņām.

Senāts, ņemot vērā Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru, ir norādījis, ka tiesai ir pienākums spriedumā analizēt lietas dalībnieku argumentus, jo tas nodrošina lietas dalībnieku tiesības uz taisnīgu tiesu, kas ietver arī tiesības būt uzklausītam. Tiesības tikt uzklausītam ir uzskatāmas par efektīvām tikai tādā gadījumā, ja persona tiek faktiski uzklausīta, proti, tās apsvērumi tiek pienācīgi izvērtēti. Tāpēc iepretim lietas dalībnieku tiesībām sniegt paskaidrojumus, izvirzīt argumentus un iebildumus ir tiesas pienākums atbildēt uz lietas dalībnieku teikto. Tiesai nav pienākuma sniegt detalizētu atbildi uz katru procesa dalībnieku argumentu, jo tiesai jāatbild tikai uz tādiem argumentiem, kas attiecas uz lietu un ir nozīmīgi, tomēr, ja tiesa argumentu atzīst par nebūtisku, tiesai tas jāpamato (sk.*Senāta 2025.gada 1.aprīļa sprieduma lietā Nr. SKA-121/2025, ECLI:LV:AT:2025:0401.A420117821.24.S,6.punktu un tajā minēto Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru, Senāta 2025.gada 13.maija sprieduma lietā Nr. SKC-2/2025,ECLI:LV:AT:2025:0513.C30575718.22.S, 18.1.punktu*).

[10] Visbeidzot norādāms, ka apgabaltiesa nav arī izpildījusi Civilprocesa likuma

432.panta piektajā daļā noteikto pienākumu motivēt attieksmi pret pirmās instances tiesas spriedumu, kas jo īpaši svarīgi ir situācijā, kad apgabaltiesa taisa pirmās instances tiesas spriedumam pretēju spriedumu. Apgabaltiesa tikai aprobežojusies ar formālu norādi, ka pirmās instances tiesa visus lietas apstākļus un pierādījumus nav atbilstoši izvērtējusi, nenorādot, kas konkrēti nav novērtēts vai kādēļ ir novērtēts nepareizi. Šādu pārkāpumu ir pieļāvusi pati apgabaltiesa, bet pirmās instances tiesas spriedums ir ievērojami izvērstāks, pamatotāks un loģiskāks par apelācijas instances tiesas spriedumu.

[11] Iepriekš izklāstīto argumentu kopums Senāta ieskatā ļauj secināt, ka konstatētie trūkumi materiālo tiesību normu piemērošanā un procesuālie pārkāpumi lietai nozīmīgo apstākļu noskaidrošanā, pušu argumentu un pierādījumu vērtēšanā, spriedumā izdarīto secinājumu pamatošanā un judikatūras ievērošanā vērtējami kā tādi, kas varēja novest pie lietas nepareizas izspriešanas. Tas ir pamats sprieduma atcelšanai.

[12] Atceļot spriedumu, saskaņā ar Civilprocesa likuma 458.panta otro daļu SIA ZAB „Sorainen", kas samaksājusi drošības naudu prasītājas /Persona A/ vietā, atmaksājama par kasācijas sūdzību iemaksātā drošības nauda 300*euro*.

Rezolutīvā daļa

Ņemot vērā minēto un pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu un 475.pantu, Senāts

nosprieda

atcelt Rīgas apgabaltiesas 2023.gada 7.marta spriedumu un nodot lietu jaunai izskatīšanai Rīgas apgabaltiesai;

atmaksāt SIA ZAB „Sorainen” drošības naudu 300*euro* (trīs simti *euro*).

Spriedums nav pārsūdzams.

Senatore Z. Pētersone Senators K. Balodis Senatore M. Senkāne